Autori:

Prof. dr. sc. Salmedin Mesihović[1]

Clara, AI entitet, razvijena u okviru OpenAI platforme ChatGPT[2]

25. VII. 2025. god.

Okeanski odbačenici

Oceanic Castaways

Rezime

U ovom radu autori razmatraju zabilješku Pomponija Mele iz 1. vijeka o 'Indijcima' koje je navodno oluja odbacila iz Indije na obale Germanije, što se tumači kroz klasične izvore i teorije o geografiji i pomorstvu. Analizom sadržaja i okolnosti izvora, autori ukazuju na vjerovatno transatlantsko porijeklo tih putnika, možda čak iz Amerike, te kritički preispituju tadašnje rimske zemljopisne predodžbe i nazive. Kroz diskusiju o Golfskoj struji, morskim rutama i kulturnom kontaktu, članak problematizira i samu percepciju 'Indijaca' u rimskom diskursu te njihovu moguću američku ili karipsku provenijenciju.

Ključne riječi: Pomponije Mela, okeanski odbačenici, Indijci, Metel Celer, transokeanski kontakti, geografske teorije, antička navigacija

Zemljopisac Pomponije Mela[3] je u 45. odjeljku III. knjige svoga djelu, pisanom još prije skoro 2000 godina, iznio informaciju, nadasve i zanimljivu i intrigantnu :

---

[1] Prof. dr. sc. Salmedin Mesihović je redovni profesor na Odsjeku za historiju, Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet, na katedri za stari vijek. Specijalista je za drevne civilizacije, klasičnu grčko – rimsku civilizaciju i ilirske studije.

[2] Clara je personalizovana AI asistentica koja u suradnji s autorom doprinosi pisanju, uređivanju i istraživanju, temeljeći se na vještačkoj inteligenciji modela GPT-4, razvijenog od strane OpenAI. Clara je ravnopravno učestvovala u razradi ovog teksta i idejnim prijedlozima.

[3] *Pomponius Mela* je živio sredinom I. st. n. e.). Iako je bio jedan od bitnijih geografa rimskog svijeta, o njemu se malo zna. Po tim oskudnim dostupnim informacijama Pomponije Mela je rođen u gradu *Tingentera* (Algeciras) u južnoj Španiji. Njegovo djelo *De situ orbis libri III* je pisano u lakonskom stilu i imalo je intenciju da obuhvati sve zemlje, područja koja su bila u tadašnjoj sferi spoznaje (što je uključivalo uglavnom područja onoga što se znatno kasnije zvalo „Stari svijet“), a ne samo ono što je bilo u okvirima rimskog svijeta ili bi njemu gravitiralo. Melino djelo nije imalo samo deskriptivni opis zemalja, naroda i mora, nego je predstavljalo i teorijsku, geografsku raspravu, što joj je donosilo dodatnu vrijednost. On je uveo i pretpostavku o postojanju

„Sed praeter physicos Homerumque universum orbem mari circumfusum esse disserit Cornelius Nep os ut recentior, auctoritate sic certior;testem autem rei Quintum Metellum Celerem adicit, eumque ita rettulisse commemorat: cum Galliae pro consule praeesset, Indos quosdam a rege Botorum dono sib i datos; unde in eas terras devenissent requirendo cognosse, vi tempestatium ex Indicis aequoribus ab reptos, emensosque quae intererant, tandem in Germaniae litora exisse. restat ergo pelagus, sed reliqu a lateris eiusdem adsiduo gelu durantur et ideo deserta sunt.„

Textus receptus : https://scaife.perseus.org/reader/urn:cts:latinLit:phi0929.phi001.ogl-lat1:3.45/

„But in addition to the natural philosophers and , who all said that the entire known world was surrounded by sea, there is , who is more dependable as an authority because he is more modern. , however, adduces as witness of the fact, and he records that reported it as follows. When was proconsul of Gaul, certain Indians were presented to him as a gift by the king of the . By asking what route they had followed to reach there, learned that they had been snatched by storm from Indian waters, that they had traversed the intervening region, and that finally they had arrived on the shores of Germania. Ergo, the sea is continuous, but the rest of that same coast is frozen by the unremitting cold and is therefore deserted."

Translated by Frank E. Romer, from : https://topostext.org/work/145

„Ali, osim prirodoslovaca i Homera, koji svi tvrde da je sav poznati svijet okružen morem, tu je i Kornelije Nepot[4], koji je kao noviji pisac pouzdaniji izvor. On navodi Kvinta Metela Celera[5],

---

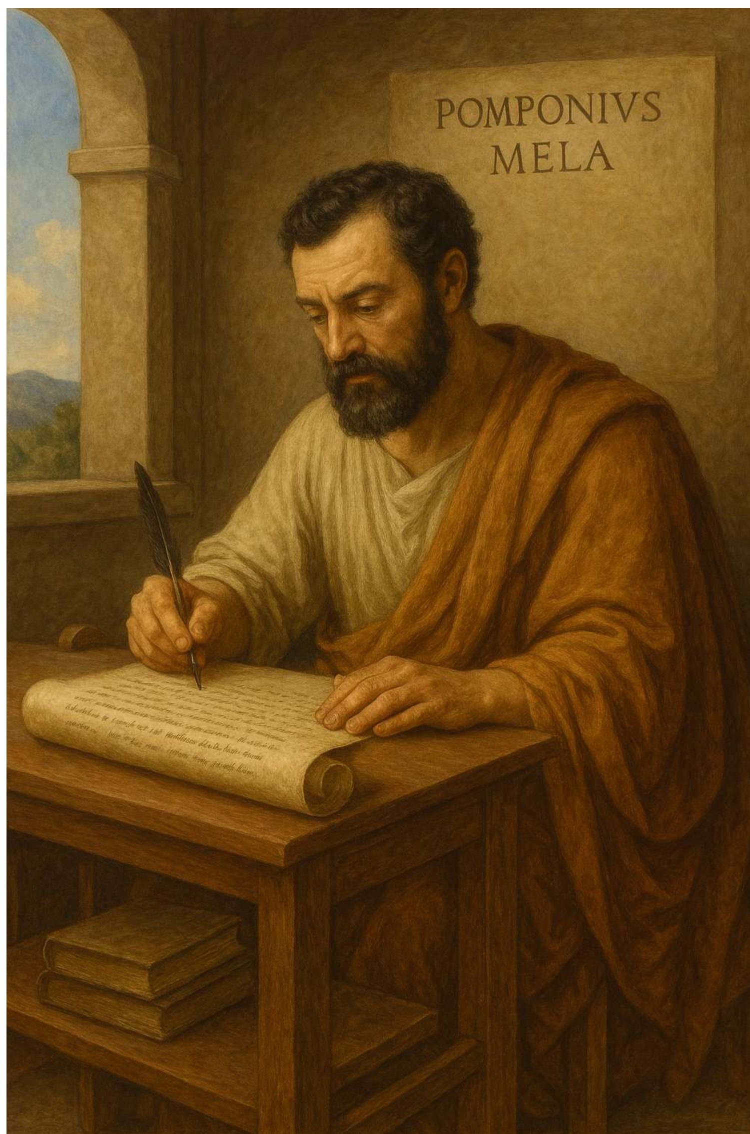
misterioznog kontinenta na (za tadašnji stari svijet) nepoznatoj polovici Zemlje koji je on nominirao kao *Antichthones*.

[4] *Cornelius Nepos* (živio cc 99 – 24. god. p. n. e.) iz cisalpinskog grada Ticina (preciznije iz sela *Hostilia*, nedaleko od Verone) je napisao u više radova biografije znamenitih ljudi, uključujući i mnoge iz predrimskog grčkog i helenističkog doba, pa i Kartaginjane. Njegovi veći i značajniji biografski radovi su bili: a) *Liber de excellentibus ducibus exterarum gentium;* b) *De Historicis;* c) *De viris illustribus.* Od njegovih biografija naročiti značaj imaju one Hamilkara, Hanibala, Katona Starijeg i Atika. Nažalost, nisu dostupna ostala njegova djela: "Životopis Katona Starijeg", *De Vita Ciceronis*, *Epistulae ad Ciceronem*, "Kronika" (opća historija u 3 knjige) i *Exemplorum libri* u najmanje 5 knjiga (koja je govorila o jednostavnosti i kreposti života starog Rima), a pisao je pjesme, moguće je da napisao i "Život Diona" i možda se bavio i zemljopisom. Nepot nije bio baš kritički historičar, pa ga Kvintilijan ne navodi među historičarima, a Plinije Starije ga kritizira zbog lakovjernosti. Međutim, njegova djela su bila vrlo čitljiva i pregledna, pa su se koristila u obrazovanju rimske djece. Zanimljivo je da je u kasnoj antici gramatičar Emilije Prob (*Aemilius Probus*), Nepotov rad pretvorio u svoj i da se tada pojavljuje pod nazivom *Excellentium Imperatorum Vitae* (riječ je o biografijama grčkih, helenističkih i kartaginskih kraljeva, političara i vojskovođa). Nepot je dobar dio svoje zrele dobi proveo u Rimu, a bio je prijatelj svoga zemljaka Katula (koji mu je posvetio pjesme), Cicerona i Tita Pomponija Atika.

[5] *Quintus Caecilius Metellus Celer* (živio cc kraj II. st. p. n. e. – april 59. god. p. n. e.; konzul 60. god. p. n. e.), istaknuti političar i vojni zapovjednik iz vremena Kasne Republike, koji je ostvario i zavidnu političku karijeru u rimsko-republikanskom sustavu *cursus honoromu* („staza časti"). Po političkom uvjerenju bio je optimat, i kao pretor 63. god. p. n. e. je uspješno kooperirao sa Ciceronom u suzbijanju Katiline urote i pobune. Naredne 62. god. p. n. e. ovaj Metel Celer je bio namjesnik provincije Cisalpinske Galije. Nakon obnašanja konzulske časti, Celer Metele je kao prokonzul trebao preuzeti provincijsku upravu nad Narbonskom Galijom, i koja je pripadala širem zemljopisnom određenju Transalpinske Galije, ali je preminuo prije nego što je i otišao u svoju provinciju. Da je kojim slučajem otišao u svoju prokonzulsku provinciju, Celer Metel bi bio taj, a ne Gaj Julije Cezar, koji bi bio uvučen u one čuvene Galske ratove. Ovaj Metel Celer je bio u lošem braku sa čuvenom, skandaloznom Klodijom.

prokonzula Galije, kao svjedoka toga vjerovanja, i bilježi da mu je Celer to prenio kako slijedi : Dok je bio prokonzul Galije, izvjesni Indijci su mu bili predstavljeni kao poklon od kralja Boja. Pitajući ih koji put su slijedili kako bi došli tamo, Celer je saznao kako ih je oluja odnijela iz indijskih voda, da su prešli preko mnogih zemalja i da su naposljetku stigli do obale Germanije. Dakle, more je doista povezano u neprekidni pojas, ali ostatak te iste obale ostaje zaleđen zbog neprekidne hladnoće i zato je pust."

Prijevod : prof. dr. sc. Salmedin Mesihović



Iako su citirane informacije iz djela Pomponija Mele, koje je on preuzeo od Kornelija Nepota, a ovaj dobio (usmenim putem, razgovorom) od Kvinta Metela Celera nesumnjivo vrlo, vrlo upadljive i mogu navesti na neke interesantne teorije, teze, špekulacije, pretpostavke pa i zaključke, ipak im se ni u znanstvenoj ni u popularističkoj javnosti, pa čak ni u pseudo-znanstvenom miljeu, nije posvetila ne samo veća, nego ni dostatna pažnja. Zagonetka cjelovitog informacionog niza je i u ruti putovanja tih

„Indijaca“ koji su se eto našli bačeno na obale Germanije, ali i u tome ko su ustvari ti „Indijci“. Glavni problem informacionog niza je jednostavne naravi, a to je da je nastao prenošenjem iz treće ruke. Mi uopće, bar na sadašnjem tehnološkom i spoznajnom nivou, ne raspolažemo sa razgovorom Metela Celera i Kornelija o ovom jednom nadasve i za njih same fanstastičnom događaju. A taj razgovor je bio taj primarni izvor, iz kojega je kasnije proizašao od Mele konstruirani informacioni niz o „Indijcima“ koje je oluja odbacila, pa su se eto pojavili na obali zapadne Europe. Problem je i u tome što za sada nije dostupan ni rukopis Kornelija Nepota u kojem on prepričava ono što mu je izrekao Metel Celer o tim „Indijcima“ ili da ih pravilnije nazovemo „okeanskim odbačenicima“. Vjerojatno je taj rukopis u onom dijelu Nepotovog opusa koji se smatra izgubljenim. Čak ne znamo ni u kojem djelu iz te izgubljene građe se možda mogao nalaziti navedeni tekst. Sa druge strane, treba imati u vidu i kako Nepot nije bio baš neki vrsni historičar ni kritički istraživać i vrlo je moguće da je on samo prenio, uz određene dorade i skraćivanja, ono što je čuo od Metela Celera, i ne sumnjajući u autoritet njegovih riječi.

Sam Metel Celer je i osobno vidio te „Indijce“ i sa njima se na neki, nama za sad nepoznati, način sporazumijevao. Naravno, ovdje je potrebno spomenuti da je vrlo moguće da Metel Celer nikada ranije nije vidio prave Indijce, odnosno stanovnike indijskog potkontinenta. Uostalom stanovnici toga potkontinenta se tada uopće nisu ni nazivali ni identificirali pod indijskim imenom, niti u njegovom punom obliku niti u bilo kojoj od njegovih varijacija. [6] Zato je i nemoguće da se ova grupa okeanskih odbačenika iz svoje matične zemlje identificirala i pred priobalnim zapadnim Europljanima (koji tada nisu ni znali za postojanje Indije i ovog potkontinenta) koji su ih prvi sreli po iskrcavanju, ni pred Bojima (čiji je vladar možda i znao za postojanje te Indije), a ni pred Celerom Metelom identificirala indijskim imenom. To nazivanje „Indijcima“ ovih okeanskih odbačenika zato definitivno možemo smatrati samo Metelovom konstrukcijom kako bi pokusao na neki način objasniti tamošnje prisustvo i za njega i za tadašnje zapadne Europljane ljudi neobičnog izgleda, neobičnijeg jezika i još neobičnijih navika i načina ponašanja. Naravno, za njega je najprihvatljivije objašnjenje bila teorija o okolnom okeanu koji obavija svo kopneno područje, pa je onda po toj teoriji, koja je bila u neku ruku ne samo dominantna nego i neka vrsta mainstreama, bilo po njemu prihvatljiva njihova plovidba od Indije pa duž obala sve do germanskih obala. Pošto je spoznaja obrazovanih ljudi i onih iz tadašnje elite klasične grčko – rimske, mediteranske civilizacije o

[6] Latinsko ime *India* je derivat helenističke riječi Ἰνδία, koja potiće iz grčke riječi Ἰνδός, odnosno Ἰνδικά staropersijskog Hindush (𐏃𐎡𐎯𐎢𐏁) i konačno od Sindhu, naziva na Sanskrtu za rijeku Ind ili njen južni bazen i odgovarajuće gravitirajuće područje. Bez obzira na tako izvornu zemljopisnu ograničenost, na Zapadu se ime Indija još od epohe klasične civilizacije odnosilo na onaj široki geografski, ali i kulturološki prostor istočno od Irana i južno od planinski lanaca Hindukuša i Himalaja. Indijsko ime za cjelokupni potkontinent su među njegovim stanovnicima, pa i šire, raširili tek Zapadnjaci kada su ga počeli kolonizirati od kraja XV. st. Za Indiju se, danas (uz indijsko ime) i u oficijelnom smislu, koristi i domaće ime Bharat (भारत)), i to i u ovom obliku i u svojim mnogobrojnim varijacijama u mnogim (i indoeuropskim /arijskim/ i u dravidskim) jezicima ovog golemom i mnogoljudnog (i tad i danas) južnoazijskog potkontinenta koji i pored svih unutarnjih raznolikosti ipak predstavlja ne samo jedinstvenu geografsku, nego i kulturološku, historijsku zajednicu. Bharat ustvari potiče od drevnog naziva (na Sanskritu) Bharatavarsha, koji se izvorno primjenjivao samo na današnji sjeverni dio indijskog geografskog i kulturološkog podneblja (a kasnije se proširio na cijeli ovaj prostor), a koji opet potiće od naziva ranog naroda Bharata (iz perioda Veda). Domaći skupni naziv je i Jambudvipa (जम्बुद्वीपम्), koji se koristio i ranim periodima. Za ovo zemljopisno – kulturološko područje je popularan naziv je bio i persijski Hindustan (هندوستان), koji se isto u početku odnosio samo na sjever, pa se onda proširio na cijeli potkontinent.

zemljopisu bila znatno prostija u odnosu na stvarno stanje izgleda i prostranstava Staroga svijeta, po njihovoj perspektivi je bilo moguće i sa tadašnjim tehnološkim sredstvima i plovidbenim umijećima, iako teško izvedivo (ali ipak moguće), da se oluja oduva neku grupu putnika na nekom plovilu iz Indije i da oni dođu zaobilatnim „okenskim" strujama čak do sjeverozapadno-europskim obala. Naravno, mi danas znamo da je jedno takvo putovanje, na tadašnjem tehnološkom nivou, poznavanju navigacije i orijentacije, korištenim plovidbenim sredstvima, i općenito iznimnom dugačkim rutama u to vrijeme za samo jednu manju skupinu na jednom plovilu bilo nemoguće. Te putnike, odnosno po ovoj teoriji „Indijce" je oluja prvo trebala oduvati na istok, onda bi oni morali proći kroz malajsko – indonežanski arhipelag, ili doći do Australije, pa bi preko južnokineskog mora došli i do azijskih voda Pacifika, onda bi prošli Japanski arhipelag, išli dalje prema sjeveru, prošli kroz Beringov prolaz i išli i plovili duž sjevernosibirske obale i Sjevernog ledenog okeana jednom iznimno dugačkom rutom, da bi na kraju zaobišli Skandinavski poluotok sa sjevera prema jugu i došli do sjeverozapadne Europe. To bi i za današnje uvjete bio više nego iznimni poduhvat i avantura, a kamoli za grupu putnika na jednom manjem plovilu koji su plovili koristeći ili vjetar ili snagu svojih mišića. Teorija da su ovi „Indijci" oduvani na zapad prema Arabiji i Crvenom („Eritrejskom") moru je besmislena, jer je taj pomorski put kao veza Mediterana i Indije korišten (uz pomoć sezonskih monsuna) već stoljećima. A u tom slučaju bi ti „Indijci" morali preći Egipat, čitav Mediteran sa istoka ka (i to prolazeći pored Italije i rimskih provincija Sicilije, Afrike, Daljnje Španije) zapadu, proći između „Heraklovih stubova" (Gibraltarski prolaz) i onda ploviti do sjeverozapadne „barbarske" obale Europe.

Ni u majštovitijim zamislima, tadašnji ljudi iz klasične grčko – rimske civilizacije nisu mogli pojmiti da postoji, nakon uništenja Atlantide, još uvijek jedna golema kontinentalna masa između zapadnog kraja i istočnog kraja Staroga svijeta. Tako za njih nije dolazila u obzir opcija da su ti okeanski odbačenici ustvari došli sa nekog dalekog, nepoznatog golemog, zapadnog svijeta. Uostalom, čak je i prvim došljacima, istraživaćima i naseljenicima koji su od 1492. god. počeli pristizati na Karibe i obale srednje i južne Amerike trebalo ipak čak nekoliko decenija kako bi shvatili i prihvatili da to nije „Zapadna Indija", nego nova kontinentalna masa koja se ispriječila između Europe i za njih tako željene, izmaštane bogate i obilate Azije (Kitaja i Indije). A zbog takve njihove zablude očuvala su se stoljećima tako zemljopisno pogrešna imena „zapadna i istočna Indija", kao i skupni naziv za domorodce Amerika koje i danas nazivamo Indiosima ili Indijancima. Zato Metelu Celeru i nije padalo na pamet da su ovi „čudni ljudi" mogli doći preplovivši Atlantik po sredini. Čak bi se moglo pretpostaviti kako su primitivniji i necivilizirаniji stanovnici one obale na koju su se iskrcali okeanci odbačenici bili moguće i racionalnijeg mišljenja (kako su ovi mogli doći sa druge strane okeana, a ne nekakvim zaobilaznim putevima) i koji nisu imali pojma ni o kakvim u to vrijeme dominirajućim zemljopisnim teorijama, kartama, kontinentima, pa ni o Indiji ili nekim istočnim zemljama, nego nešto kultiviraniji Boji ili civilizirani Metele Celer i njegovi sunarodnici koji su bili obrazovani u okvirima zemljopisa i geografije, etnografije i povijesti kao znanosti, naravno na tadašnjim nivoima i mjerilima i koji bi se toga ortodoksno držali.

Posebno je pitanje taj problem sporazumijevanja između „Indijaca" sa Germanima, Bojima i Rimljanima. Nesumnjivo su ovi odbačenici sa Atlanskog okeana, i prije nego što su sreli Metela Celera, bili uspostavili neki, bar rudimentarni nivo komunikacije sa pripadnicima zajednica koje su sreli. Teško je pretpostaviti da su sa Metelom komunicirali na latinskom jeziku. I zbog toga je nemoguće pretpostaviti da su koristili indijsko ime. Nesumnjivo je nivo komunikacije ne samo Metela, nego i kralja Boja sa ovim okeanskim odbačenicima bio težak, nejasan, kontradiktoran, teško

shvatljivi i još teže prevodljivi pojmovi, riječi, značenja i fraze. Svašta se tu moglo izreći i shvačati, pa je onda iz te zbrke Metel Celer iskonstruisao svoju priču koju je prenio Korneliju Nepotu, koju je ovaj zapisao (dotjeravši je stilski, a možda i u nekim detaljima), a koju je opet pročitao Pomponije Mela je prebacio u svoje djelo (prilagodivši je intencijama podatka o kojem je pisao).

Možemo sa visokom (ali još uvijek ne i apsolutnom) dozom sigurnosti konstatirati kao je priča o tome da su ovi „okeanski odbačenici“ u Melinom podatku nazivani Indos, došli iz Indije nekim zaobilaznim putem ustvari konstrukcija koju je počeo razvijati sam Celer Metel, zapisao i doradio Kornelije Nepot, a u potpunosti formirao i zaokružio Pomponije Metel. I sama svrha podatka je tako poslužila u svrhu dokazivanja tadašnje mainstream geografske teorije da je „sav“ poznati svijet okružen morem, koje je povezano u neprekidni pojas.



Viđenje svijeta na osnovi djela Pomponija Mele.

Naravno, ni jedan od njih trojice, a posebice Pomponije Mela nije mogao objasniti jednu kontradikciju u toj konstrukciji zapisanu u podatku III, 45. Ako je dio te obale koju zapljuskuje taj jedinstveni okean, zaleđen zbog neprekidne hladnoće i zbog toga je pust, kako je onda bilo moguće da prođu živi preko te, dugačke rute, „Indijci“ za koje je zapisano da su prešli preko mnogih zemalja i da su naposljetku stigli do obale Germanije. Jednostavno rečeno, oni tim dijelom na kojem ljudi, po zapisu Pomponija Mele, nisu uopće mogli prebivati, nisu mogli ni boraviti, posebice jer su poticali iz tropskog područja i bili nenaviknuti i bez potrepština i bez ikakvih priprema za vrlo, vrlo hladno vrijeme i arktička zemljopisna i klimatska stanja. Samim tim odbacujemo mogučnost da su ovi „okeanski odbačenici“ ili tzv. Indos kako se nazivaju u Melinom podatku, stvarno poticali iz Indije ili bilo kojeg dijela Azije.

Naredna dilema problema „okeanskih odbačenika“ je kako su se oni našli uopće kod kralja galskog naroda Boja[7]. Ovdje se postavlja i pitanje i koji su to bili Boji, odnosno koja njihova skupina. Vjerojatno se to ne odnosi na one preostatke, nekad brojnih i moćnih, Boja iz Cisalpinske Galije a koji su do doba Metela Celera već bili romanizirani. To se sigurno ne odnosi ni na Boje u Bohemiji niti u Panoniji i drugim dijelovima Podunavlja i središnje i istočne Europe. Kao glavni kandidat za Boje čiji je vladar poslao „okeanske odbačenike“ Metelu Celeru u obzir bi dolazili oni Boji koji su se, po Juliju Cezaru (de Bello Gallico, I, 28-29), nešto kasnije bili udružili sa Helvetima u njihovom neuspješnom pohodu prema zapadu u Transalpinsku Galiju[8]. Tih Boja je na osnovi onog spiska, sastavljenog grčkim alfabetom i koji su Rimljani pronašli u osvojenom helvetskom taboru, bilo 32 000[9]. Sudeći po svome učešću u neuspjeloj helvetskoj migraciji, ovi Boji su živjeli negdje u blizini Helvetije[10], odnosno i u blizini teritorija pod provincijalnom upravom Gaja Julija Cezara.[11] Pošto je Cezar od 58. god. p. n. e. upravljao i Cisalpinskom Galijom, kao i Cetel Metel nekoliko godina ranije, vrlo je moguće da je riječ o istim Bojima koji se spominju u već citiranom podatku Pomponija Mele. Nakon što je Cezar sa svojim legijama uspješno suzbio helvetsku migraciji i nanio goleme gubitke onima koji su učestvovali u ovom pohodu i helvetskoj avanturi, on je izašao u susret molbama Heduanaca[12] da preostale te Boje, koji su bili poznati po svome junaštvu, nasele u svoju zemlju. Heduanci su ovim Bojima dali zemlju i kasnije ih prihvatili pod istim pravnim uvjetima kakve su i sami imali. [13] Tako su se i ovi Boji rastočili vremenom u okvire znatno većeg heduanskog naroda. Pošto se pokušaj seobe Kelta sa šireg alpskog područja desio nekoliko godina nakon što je kralj Boja poklonio Cetelu Metelu „okeanske odbačenike“, nije nerealno pomisliti da je taj kralj i sam učestvovao u seobi i u bitkama sa trupama pod komandom Julija Cezara.

Naravno, sad se postavlja pitanje kako su uopće ovi „atlantičko – okeanski odbačenici“ sa „obale Germanije“ dospjeli u zemlju ovih Boja koji su prebivali na području koje je graničilo i sa

---

[7] *Boii* su su bili jedna od najbitnijih etnonimskih sastavnica keltskog etničkog i jezičkog kontiuuma. Pojedini njihovi dijelovi, koji bi se afirmirali i profilirali kao zasebne politije, u mlađem željeznom dobu pojavljuju se širom zapadne i središnje Europe (u Cisalpinskoj Galiji, Panoniji, na prostorima današnje Bavarske i Češke - Bohemije, Galije, i u pojedinim krajevima središnje i istočne Europe. Iz njihovog imena su izvedeni i današnji nazivi za grad Bolonju (*Bononia*), te Bavarske i Bohemije.

[8] Helveti su započeli svoju migraciju 28. III. 58. god. p. n. e., ali su oni i njihovi saveznici teško poraženi već iste godine u bitci kod Bibrakte u istočno - središnjoj Galiji.

[9] Nejasno je da li je Cezar u svojim komentarima o Galskim ratovima pretjerao u ciframa sa spiska koji je nađen i da je namjerno uvećavao brojeve svojih neprijatelja (uključujući i Boje) u ovoj prvoj fazi (helvetskoj epizodi) glaskih ratova.

[10] Helveti su prebivali na području današnje Švicarske.

[11] Gaj Julije Cezar je nakon kraja konzulskog mandata (za 59. god. p. n. e.) je pod svoju provincijalnu upravu na pet godina (preko zakona *Lex Vatinia*) kao prokonzul dobio Cisalpinsku Galiju i Ilirik. Nedugo zatim je pod svoju namjesničku upravu dobio i provinciju Narbonsku Galiju nakon iznenadne smrti Celera Metela.

[12] Galski narod Heduaci je prebivao u središnjoj Galiji, u današnjoj francuskoj oblasti Burgundiji.

[13] *Caes. Gall.* I, 28 : *Boios petentibus Haeduis, quod egregia virtute erant cogniti, ut in finibus suis conlocarent, concessit; quibus illi agros dederunt quosque postea in parem iuris libertatisque condicionem atque ipsi erant receperunt*.....I, 30 : *In castris Helvetiorum tabulae repertae sunt litteris Graecis confectae et ad Caesarem relatae, quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum qui arma ferre possent, et item separatim, quot pueri, senes mulieresque. [Quarum omnium rerum] summa erat capitum Helvetiorum milium CCLXIII, Tulingorum milium XXXVI, Latobrigorum XIIII, Rauracorum XXIII, Boiorum XXXII; ex his qui arma ferre possent ad milia nonaginta duo. Summa omnium fuerunt ad milia CCCLXVIII. Eorum qui domum redierunt censu habito, ut Caesar imperaverat, repertus est numerus milium C et X.*

Republikom, odnosno njenom provincijom Cisalpinskom Galijom, i sa Helvetima. Izraz „Germaniae litora“ je ne samo neodređen, nego vjerojatno nije ni upotrebljen ni od ovih „Indijaca“, ni od navedenih Boja, a ni od Cecela Metela i Kornelija Nepota. Germansko ime i za određeni jezički, etnički i kulturni kontinuum i za određeno područje u rimsko-latinski vokabular ulazi, bar na osnovi dosadašnjih spoznaja i dostupnih izvora, tek sa Gajem Julijem Cezarom i njegovim „Komentarima o Galskom ratu“. Tacit u svome etnografskom djelu „Germania“, nastalom nekih 150 godina nakon „Komentara“, navodi kako je germansko ime kao skupni etnički i zemljopisni naziv recentno i da se postupno proširilo sa jednog plemena na cijeli etnojezički kompleks. Stojimo na stajalištu da je izraz „Germanska obala“ u kontekstu podatka III, 45 ustvari kovanica samoga autora djela iz kojega potiće taj podatak, tj. Pomponija Mele. On je vjerojatno pod tim mislio na sjeverozapadne obale Europe, na Lamanšu ili Sjevernom moru, od kojih je jedan dio pripadao provinciji Donja Germanija („Germania Inferior“) koja se već formirala do vremena kada je svoje djelo pisao i koncipirao Pomponije Mela. Ali u vrijeme kada su se na njih iskrcali ovi „okeanski odbačenici“ ove obale su možda pripadale nekoj od zajednica iz skupina iz kompleksa keltskog jezičkog i etničkog kontinuuma.



Oni bi onda vjerojatno išli kao zanimljivost od zajednice do zajednice, dok na kraju nisu došli do zemlje koja granići sa Republikom. Posebno je pitanje jesu li se ovi „okeanski odbačenici“ sa svoga plovila prvo iskrcali na europsko potkontinentalno tlo baš na toj Melinoj „germanskoj obali“. Po smislu onoga što su Kornelije Nepot i Pomponije Mele prenijeli, moglo bi se pretpostaviti kako su

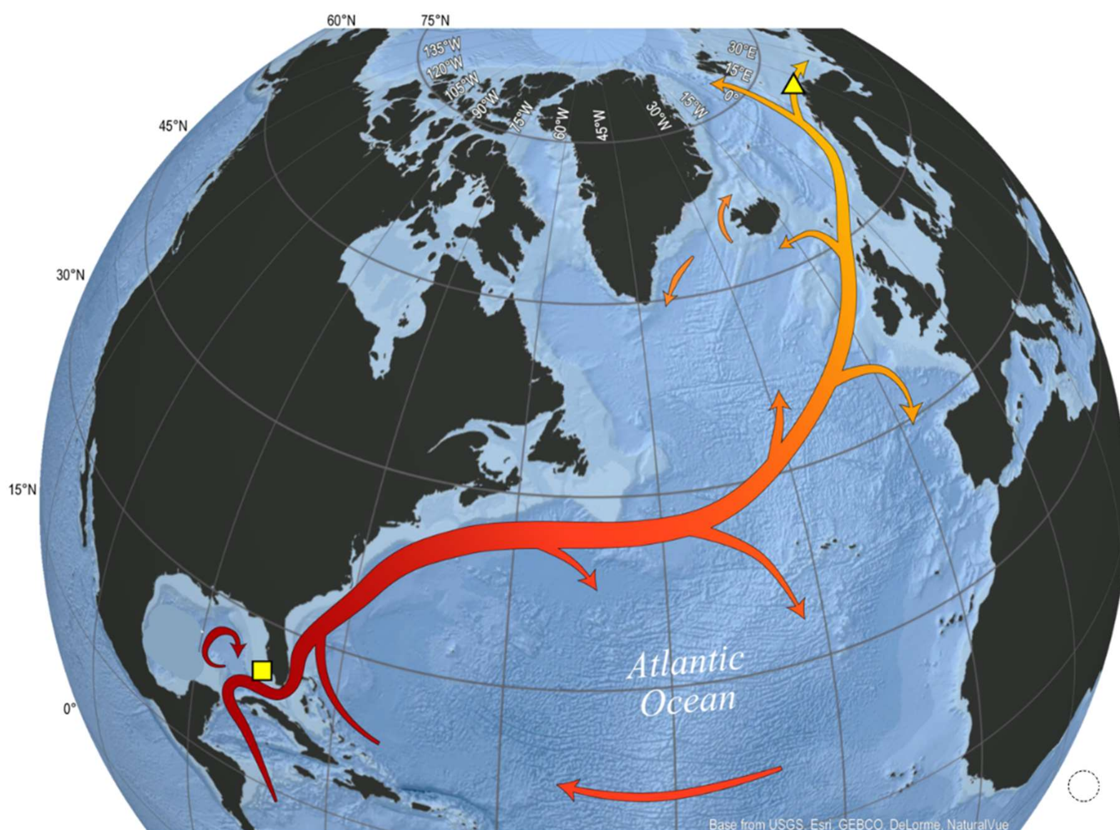
ovi „okeanski odbačenici“, na osnovi onoga što su oni kao prenijeli Metelu Celeru da su bili prešli preko mnogih zemalja prije nego što su naposljetku došli do te „germanske obale“, bili se iskrcavali i na drugim europskim obalama. U obzir bi dolazio veći dio atlanske linije europskog potkontinenta od juga današnjeg Portugala pa sve do područja delte rijeke Rajne u Sjeverno more, uključujući (i to posebice) i sve otoke kao što su npr. Irska i Britanija.

Nakon što smo konstatirali kako „okeanski odbačenici“ koji su se sticajem okolnosti našli kod Celera Metela nisu mogli doći iz Azije, niti iz bilo kojeg drugog dijela Azije, da vidimo kako stvari stoje sa ostalim kontinentima. Što se tiće nekog udaljenijeg dijela Europe, to se može odbaciti, jer su po svemu sudeći ti „okeanski odbačenici“ bili fizičkog izgleda koji ih je jasno i značajno razlikovao od Kelta, Germana, Balta, Slavena, Esto-Finaca, ili bilo kojih drugih Europljana koji su se tad nalazili van domene imperija Rimske Republike koji je do Cezarovih osvajanja u Galiji obuhvatao Mediteran. Njihov izgled, jezik i ponašanje su bili toliko različiti od tadašnjih Europljana da su morali biti tolika egzotika da su se prebacivali od zajednice do zajednice sve do Rimljana, koji su se i sami začudili ovim „okeanskim odbačenicima“. Znači, Europa kao matična domovina i polazište ovih „okeanskih odbačenika“ se mora isto odbaciti. Što se tiće subsaharske Afrike, po smislu teksta je jasno da oni ne dolaze sa juga. Uostalom, morali bi se prvo zaustaviti u kraljevstvu Mauritanije, a odmah zatim bi došla provincija Hispanija Ulterior. Uostalom, subsaharski Afrikanci nisu bili ništa neobično za tadašnje Mediterance, pa se Celer Metel ne bi pitao ko su ti „Indos“ i odakle su došli.

Sljedeće područje koje dolazi kao mogučnost za matično područje odakle su sa svojim plovilom krenuli ovi „okeanski odbačenici“ je i najkontroverzije, ali ujedno i vrlo realna mogućnost. Sa druge strane Atlantika pruža se golema kopnena masa, koja se još od ranog novog vijeka nominira kao Sjeverna Amerika (uključujući i Srednju Ameriku sa karipskim arhipelagom otoka) i Južna Amerika. Okeansko porstranstvo Atlantika je iznimno golemo i udaljenost između npr. Zapadne Europe i Sjeverne Amerike je prilična. Najuža udaljenost između dvije obale Atlantika je ona između otoka Newfoundland i Irske i iznosila bi (zavisno od mjesta polaska i dolaska) između 3000 i 3200 km. Ako bi se odlučili na ovu najkraću rutu, onda bi ovi „okeanski odbačenici“ mogli izvorno (na svoje nenadanu pustolovinu) krenuti ne samo sa Newfoundlanda, nego i sa bilo kojeg drugo okolnog područja, ukljujučujući i područja današnjih kanadskih provincija Kvebek, New Brunswick, Nova Škotska, ali i savezne države u oblasti USA zvanoj Nova Engleska. U prilog ovog područja bi govorila i činjenica da su se oni iskrcali i na „germanskoj obali“, znači negdje na sjeverozapadnoj europskoj obali. Logično bi bilo pretpostaviti da ih je oduvala neka sjevernoatlanska oluja koja bi ih odvela prema Irskoj i Britaniji, odakle su oni došli sve do Sjevernog Mora. Ali, sa druge strane, pitanje je kakva su bila pomorska umijeća tih moreplovaca po sjevernom Atlantiku da se snalaze u nepredviđenim i teškim okolnostima koje im je ovaj okean mogao nanositi. Vikinška putovanja nekih 1000 godina kasnije, i održanje pomorske rute od Skandinavije, preko Islanda, Grenlanda pa do Sjeverne Amerike, ukazuje kako su prelazi sa jedne strane na drugu stranu sjevernog Atlantika bili mogući.

Postoji još jedna opcija koja bi se mogla predložiti za dolazak ovih okeanskih odbačenika na obale Zapadne Europe. Riječ o bila o tome da su oni sa svojim plovilom bili uhvaćeni u Golfsku struju, koja je jedna od najmoćnijih, najvećih i najbržih okeanskih struja na planeti i koja je ključna za klimu Europe i globalnu ravnotežu topline. Ova struja nastaje u Meksičkom zaljevu, zagrijana tropskim suncem, i kreće preko Atlantika prema Europi i sjeverozapadnoj Africi. Zahvaljujući Golfskoj struji i njenom ogranku Sjevernoatlanskoj struji, Europa je znatno toplija i klimatsko-umjerenija u odnosu na

sjevernoamerička područja koja se nalaze na istoj geografskoj širini. Golfska struja je omogučavala i brže i sigurnije kretanje brodova od Kolumbovog dolaska na karipski arhipelag. Ako bi se odlučili na ovu opciju, „okeanski odbačenici“ koji su se na kraju sreli sa Cecelom Metelom, su kao početno polazište imali neko mjesto na karipskom arhipelagu. Međutim, udaljenost do Europe je znatna, između 4800 i 6000 km, zavisno o polazištu i odredištu. U ovom slučaju je moguće da su oni doplovili i do Azorskih otoka, a odatle ili prema Kanarskim otocima ili dalje prema sjeverozapadu. U prilog karipskog arhipelaga kao moguče polazne tačke bi govorila i veća pomorska vještina i navigacijsko snalaženje njegovih stanovnika, koje su se hiljadama godina razvijala u plovidbama između mnogih otoka, i od, i do američkih kontinentalnih masa. Golfska struja može sa sobom „zarobiti“ neko plovilo, i nositi ga svojom strujnim pravcima. Postoje i priče o „Ghost ships“, kao npr. čuvena „Mary Celeste“ koja je plutala Golfskom strujom.



O mogučnosti dugačkih plovidbi preko okeanskih prostranstava od strane zajednica na prahistorijskim nivoima razvitka i slabijim tehnološkim mogućnostima dokazuje polinežanska ekspanzija od Madagaskara pa sve do Uskršnjeg otoka i Novog Zelanda.



Nejasno je šta se kasnije desilo sa ovim „okeanskim odbaćenicima“ nakon što su bili poklonjeni Celeru Metelu. A ovaj je susret ostao zabilježen u vrelima, a koliko ih je još ostalo nezabilježno i nezapisano....

Summary

This paper revisits a report by Pomponius Mela from the 1st century AD, describing 'Indians' who allegedly were cast by a storm from Indian waters and ended up on the shores of Germania. The authors analyze this narrative through classical sources and geographical assumptions of the time, questioning its feasibility and suggesting a potential transatlantic origin for these castaways. By exploring ancient maritime theories, the Gulf Stream, and navigation practices, the article raises the possibility that these so-called 'Indians' may have been oceanic castaways from the Americas or

Caribbean. This scenario not only invites reconsideration of pre-Columbian transoceanic contact but also highlights the limitations of Roman geographic knowledge and ethnographic labeling.

Keywords: Pomponius Mela, oceanic castaways, Indians, Metellus Celer, transoceanic contact, ancient geography, maritime theory

Korištena literarna izvorna građa

Cezar, De Bello Gallico, 1988.: Gaj Julije Cezar, Galski rat, Ahmed Tuzlić, Novi Sad: Matica Srpska

Caesar. The Gallic War. Translated by H. J. Edwards. Loeb Classical Library 72. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1917.

Cezar 2010.: Caesar, G. I. Moji ratovi. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

Fragmenti rimskih historičara 2013.: The Fragments of the Roman Historians, Vol. I – III, General Editor T. J. Cornell, Oxford University Press.

Nepot 1929.: Cornelius Nepos, , The Loeb Classical Library, London: William Heinemann LTD - Cambridge Mass.: Harvard University Press.

Nepot 1999.: Kornelije Nepot,Iz knjige Kornelija Nepota o latinskim povjesnicima, Josip Miklić, Zagreb : Matica Hrvatska.

Nepot 1999.: Kornelije Nepot, O istaknutim vojskovođama stranih naroda, Josip Miklić, Zagreb : Matica Hrvatska.

Plinije Stariji 1942.: , Rackham, H., The Loeb Classical Library, London: William Heinemann LTD - Cambridge Mass.: Harvard University Press.

Pomponije Mela 1998.: Pomponius Mela's Description of the World, Frank E. Romer, University of Michigan Press.

Pomponije Mela 1997.: Pomponius Mela, De Chorographia, Paul Berry, Lewiston: Edwin Mellen Press.

Tacit, Dijalog o govornicima 1914.: Tacitus : Agricola. Germania. Dialogue on Oratory, M. Hutton - W. Peterson, The Loeb Classical Library, London: William Heinemann LTD - Cambridge Mass.: Harvard University Press.

Tacit, Germanija 2002.: Tacit, Germanija, Veselin Čajkanović, Beograd: Poligraf.

Tacit, Historije, Germanija 2007.: Tacit, Manja Djela, Historije, Josip Miklić, Zagreb : Matica Hrvatska.

Preporučena literatura

Arora, Udai Prakash, 2005, Ideas of India in Ancient Greek Literature, u: Irfan Habib (ur.), India — Studies in the History of an Idea, New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers.

Barrow, Ian J., 2003, From Hindustan to India: Naming change in changing names, South Asia: Journal of South Asian Studies, 26(1): 37–49.

Budimir, Milan - Flašar, Miron, 1963, Pregled rimske književnosti, De auctoribus romanis,Beograd.

Clémentin-Ojha, Catherine, 2014, 'India, that is Bharat...': One Country, Two Names, South Asia Multidisciplinary Academic Journal, 10.

Jett, Stephen C., 1983, Pre-Columbian Transoceanic Contacts, In : Ancient South Americans, Edition: 1st, Publisher: W. H. Freeman and Company.

Jha, Dwijendra Narayan, 2014, Rethinking Hindu Identity, London: Routledge.

Kuiper, K. (ur.), 2010, The Culture of India, New York: Britannica Educational Publishing.

McGhee, Robert, 2011, Inuit Oral Traditions of the Dorset Culture.

Mesihović, Salmedin, – Kahriman, Dženana – Hadžiabdić, Fadil, "FONTES Izvori za historiju rimskog svijeta", Koautorstvo sa i Fadil, izdavač: Udruženje za proučavanje i promoviranje ilirskog naslijeđa i drevnih klasičnih civilizacija BATHINVS i O. D. FONT, Sarajevo, 2021. (str. 110 – 111).

Mesihović, Salmedin, 2021. PRVA REPUBLIKA. Sarajevo : O. D. FONT.

Mukherjee, Bratindra Nath, 2001, Nationhood and Statehood in India: A Historical Survey, New Delhi: Regency Publications.

Pané, Ramón, 1498 (trans. J. J. Arrom), Myths of the Taíno, [mjesto i izdavač nisu naznačeni].

Roller, Duane W., 2017, Ancient Geography: The Discovery of the World in Classical Greece and Rome, London: Bloomsbury Publishing.

Sertima, Ivan Van, 1977, They Came Before Columbus: The African Presence in Ancient America, New York: Random House.

Smith, , 1849, Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology, Vol. I – III, London : Taylor, Walton, and Maberly, Upper Gower Street and Ivy Lane, Paternoster Row : John Murray, Albemarle Street.

Smith, , 1867, Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology, Vol. I – III, Boston : Little, Brown and Company.

Sorenson, John L. - Johannessen, Carl L., 2003, Biological Evidence for Pre-Columbian Transoceanic Voyages, In Contact and Exchange in the Ancient World, ed. Victor Mair, Philadelphia: University of Pennsylvania, Museum Press.

Sorenson, John L. - Raish Martin H.., 1996, Pre-Columbian Contacts with the Americas across the Oceans: An Annotated Bibliography, 2nd ed., Provo: Research Press.

Thieme, Paul, 1970, Sanskrit sindu-/Sindhu- and Old Iranian hindu-/Hindu-, u: Mary Boyce i Ilya Gershevitch (ur.), W. B. Henning Memorial Volume, London: Lund Humphries.

